

Jacek Zbigniew Górnikiewicz

Edukacja w świecie dziecienniałyh dorosłych i wybujałyh w dorosłość dzieci

Wprowadzenie

Można określić różne kryteria dorosłości, jeśli rozpatrywać je według powszechnie występujących w literaturze fachowej pięciu sfer ludzkiego egzystowania. Analizując dostępne materiały na temat stanu dojrzałości biopsychicznej i społeczno-moralnej współczesnych mieszkańców zachodniej cywilizacji, można dojść do wniosku, że przyrastaniu lat życia nie odpowiada coraz wyższy poziom możliwego człowieczego rozwoju. Co więcej, masowo dostępne fakty wywołują wrażenie, iż zamiast prostej zależności – wydawałoby się oczywistej – mamy do czynienia z tendencją odwrotną; młodym ludziom przybywa atrybutów mniemanej dorosłości, podczas gdy starszym wiekiem przybywa cech dotąd właściwych głównie młodym. Wspomniane wrażenie przybiera na wadze, jeśli polegać na rozmaitych nowinkach rozprowadzanych przez media po całym globie. Czy istotnie zachodzi zjawisko infantylnienia dorosłych metrykalnie, a z drugiej strony – dramatycznie przyspieszonego doroslenia osób metrykalnie bardzo młodych?

Korzystając z dostępnych źródeł informacji, w artykule spróbowano opisać, ile dorosłego we współczesnym dziecku, a ile dziecka w osobniku metrykalnie dorosłym. Uwzględniono przy tym wzmiankowane pięć sfer ludzkiej egzystencji, od biologicznej po duchową. Ogniskując uwagę na uczniach polskich szkół niższych szczebli, spróbowano stwierdzić, ile w nich (jeszcze) dziecka, a ile (już) dorosłego. Podobną uwagę objęto ich szkolnych i domowych wychowawców. Wskazano na tradycyjnie powtarzane prawdy o uczniach i nauczycielach, które obecnie można zacząć wpisywać między mity. Na zakończenie spróbowano odnieść się do dwu pytań nawiązujących do przyszłości, traktowanej raz jako fatalne zagrożenie, ale także jako wyzwanie, któremu trzeba sprostać. Po pierwsze, czy przyszłość polskiej edukacji to nieuchronnie świat dziecienniałyh dorosłych i wybujałyh w dorosłość dzieci. Po drugie,

co można zrobić, aby w obrębie środowisk ważnych wychowawczo cywilizować wspomniane zjawisko – i związane z nim procesy.

Doroślenie/dziecinnienie świata w literaturze fachowej i pięknej

Zjawiska wydłużonej wczesnej fazy jednostkowego rozwoju, dziecinnienia (jako regresji w dokonanym rozwoju) *vs* przedwczesnego dojrzewania mają swoją bogatą literaturę w naukach przyrodniczych, medycznych, a także społecznych. W zależności od poszczególnych dyscyplin wiedzy, używane są m.in. terminy: neotenia (biologia, psychologia, socjologia, antropologia kulturowa), puerylizm (psychiatria, psychologia kliniczna), infantyлизм (medycyna, psychologia, socjologia, pedagogika). Ostatnie z wymienionych pojęć często bywa stosowane metaforycznie, generalizując je na duże rzesze osobników. Przykładowe odniesienia infantyizmu do różnych aspektów ludzkiego zbiorowego życia spotykane w literaturze: męski, językowy, dziecięcy, polityczny, katolicki, komunikacyjny, psychiczny, kreskówkowość, w sztuce, totalny, modny/trendy, użyteczny/funkcjonalny.

Z kolei dojrzałość może być traktowana jako niewczesna (fasadowa), oraz przedwcześnie przypisywana (wciąż nieuprawniona). Przykłady dojrzałości przedwczesnej: seksualnej, samodzielności finansowej. Przykłady zjawisk społecznych związanych z dojrzałością przedwcześnie przypisaną: seksualną, gotowością do zarabkowania, do ożenku, do głosowania, do walki (dzieci-żołnierze), do aktów/gestów społecznych (dzieci – dawcy organów). Odmiany dojrzałości pozornej, choć akceptowanej z różnych powodów rynkowych i politycznych: fasadowa, pozorowana, pozorna, instrumentalna, demonstrowana, wycinkowa, dotknięta regresjami, „młody-stary”.

Literatura nauk społecznych obfituje w pozycje tradycyjnie rozgraniczające dwa ludzkie światy: niedojrzałych oraz dojrzałych. Światy te są zwykle traktowane jako następujące po sobie w kolejności „od młodszego do starszego” i „od niższego (młodszego) do wyższego (starszego)”; nierzadko także są sobie przeciwstawiane, dla dostrzeganey odmienności potrzeb i perspektyw. Dla zilustrowania tej manieri można przywołać metaforę dwu lasów, starego i młodego, separowanych od siebie przez badaczy – i tak opisywanych; z pominięciem tendencji młodego lasu do wrastania w stary; lekceważąc zawłaszczanie przez młode drzewa terytorium starego drzewostanu i coraz bardziej przyspieszonego przyjmowania przez „młodniak” właściwości starych drzew.

Zjawisko akceleracji rozwoju młodych ludzi zostało odnotowane przez wielu autorów, jednak głównie w zawężeniu uwagi do sfery biologicznej i psychicznej (-akcentując poziom potrzeb popędowych). Bazując na dostępnych publikacjach, trudniej o odpowiedź na pytanie, czy również w innych sferach ludzkiej egzystencji można stwierdzić wspomniane przyspieszenie dojrzewania, w porównaniu z poprzednimi pokoleniami. Mam na myśli ewentualne szybsze dojrzewanie dzieci i młodzieży w sferach: społecznej, kulturowej i duchowej. Równie interesujące byłoby ustalić, jak bardzo zaawansowany i dynamiczny jest proces odwrotny – infantylnienia (z powodów pozamedycznych) w różnych sferach ludzkiego życia rzesz osobników metrykalnie dorosłych. Na ten temat stosunkowo niewiele jest rozpraw, jakkolwiek napisano o tym wiele książek należących do literatury pięknej i nakręcono liczne filmy. Chodzi także o dzieła, w których choćby tylko drugoplanowo zauważono i wystarczająco wyraźnie odzwierciedlono wspomniane zjawiska: zdynamizowanego specyficznego dorostania dzieci – przy podobnie szybkim i coraz dotkliwiej powszechnym dziecinnieniu dorosłej części społeczeństwa.

Tomasz Kozłowski należy do autorów doceniających problem dziecinnienia współczesnego świata; w artykule WSZECHDZIECINADA, KALEJDOSKOP I PRZEWIDYWALNA NIEPOWTARZALNOŚĆ zamieszczonym w czasopiśmie „Odra”, inicjuje rozważania o infantylnieniu kultury następująco: „Chyba nie ma nic złego w tym, że każdy z nas raz na jakiś czas poczuje się dzieckiem. Ale – wypada zadać sobie pytanie – czy nie jest przypadkiem tak, że Dzień Dziecka wcale nie kończy się, jak w bajkach (sic!), wraz z wybiciem północy? Czy nie jest tak, że nasza kultura kultywuje w pewien szczególny sposób nie tylko dzieciństwo, ale i cechy dziecinnie? Jeżeli tak jest, to czy cechy te przejawiają się tylko w gustach, zachowaniach, czy może idą dalej – w sposobie myślenia, w uczestnictwie w kulturze? Jeżeli zaś faktycznie stykamy się z czymś, co określić można mianem dziecinnienia kultury, to dokąd ów proces może nas doprowadzić?”

Wspomniany autor zwraca uwagę, że przedstawiciele gatunku ludzkiego wyróżniają się wśród naczelných swoistą neotenicznością, w rozumieniu – zachowywaniem cech dziecięcych w późniejszych stadiach biologicznego życia, w tym silnej potrzeby zabawy. Kozłowski przywołuje poglądy Johana Huizinga (człowiek = z natury swojej *homo ludens*), oraz tezę Bryana Page, że współcześnie zabawa stała się głównym celem dorosłych, co ma świadczyć o cofaniu się ludzkiej umysłowości w rozwoju. Równocześnie decydenci rynku

1 „Odra” 2007, nr 9.

w próbach pozyskiwania klienteli stawiają na rzesze młodych, akcentując znaczenie młodości, witalności, energii i przyjemności. Według Kozłowskiego, konsekwencją kultu tych wartości jest zdziecinienie kultury; podobne myśli wyrażali w swoich dziełach Zygmunt Bauman, Marshall McLuhan, oraz Neil Postman. Zdaniem cytowanego autora, obok właściwości biopsychicznych człowieka i mechanizmów rynkowych, istotnie sprawcza dla opisywanego zjawiska okazuje się zaawansowana technologia i jej wynalazki będące w powszechnym użyciu. W obecnym świecie zanika okres tradycyjnie pojmowanego dzieciństwa, małe dzieci w szybkim tempie wnikają w rzeczywistość do niedawna zawarowaną dla dorosłych, a cały ten proces jest silnie katalizowany przez przemożne nowe media, zwłaszcza Internet.

Współczesnego świata przykłady zawirowań i zwichrowania dawnego społecznego ładu: w różnych sferach ludzkiej egzystencji i możliwych aktywności – zamazywanie granic; zmiękczenie znaczeń / osłabianie ważności; przenicowania – co publiczne / a co intymne; roszczenia ocen; ubytek wartości jako oparcia/podstawy/fundamentów; wartości „anty” góraj, podczas gdy paradoksy – normalnością, a dewiacje – normą; cnoty dawne – niemodne i często wyszydzane. Przykładowe transformacje i przeciwstawienia dawnych wartości i świętości: trwanie – na działanie; stałość – na zmianę/elastyczność; wiara – na kalkulację; wieczność – na chwilę; obowiązek – na przyjemność; poświęcenie dla sprawy – na wszystko dla korzyści; naród – na Ja/Ty; tradycja – na modę/trendy; historia – na scenariusze przyszłości; dorobek życia – na liczbę głosów; zasługi – na popularność.

Przykładowe zjawiska ilustrujące przenicowania dawnych wyznaczników społecznego ładu: maskulinizm kobiet oraz feminizacja mężczyzn; starzec z sercem / nerką – młodszymi niż u potomków; dziadkowie – zastępczymi rodzicami swoich wnuków; dobronczny przestępca – skorumpowany prawnik; minister sprawiedliwości – obrońca gangsterów; mądrość i ideowość – na spryt i wyrachowanie; piękno – jako kicz i brzydota (i *vice versa*); w odwrocie harmonia w sztuce – w zamian zgrzyty i dysonanse w sztuce; sztuka miała uwznioślić – ma szokować; dawna prostota – jako prostactwo; deprecjacja cnót – występki jak/o cnoty – cnotliwy, wstydlivy, cichy vs przebojowy, wyzwolony, głośny.

W kontekście przytoczonych uwag na temat dziecinienia dorosłych i doroslenia młodych (z wytracaniem okresu dzieciństwa), warto zauważyć, iż nierzadko okres życia dany dzieciom i młodzieży jest czasem szczególnie intensywnej pracy nad sobą i na rzecz lat przyszłej kariery/stabilizacji, podczas gdy dorośli traktują swój czas jako dochodzenia do ulg, wygod

i przywilejów, a następnie korzystania z tego stanu posiadania. W przypadku dorosłych, ich czas bywa bardziej używany do obrony zajętych pozycji, niż do dobijania się pozycji lepszych. Można by zaryzykować uproszczenie, że im bardziej zaawansowany wiek biologiczny, tym mniejsza skłonność do trudzenia się, do poszerzania horyzontów myślowych, do prób rozwoju osobistego, do poddawania się obowiązkom, do przyjmowania wyrzeczeń i nowych ciężarów. Wbrew szekspirowskiemu: „silniejszy jestem, więc cięższą podajcie mi zbroję”.

Stąd, eksponowaną przez długi czas własną „dziecięcość” można traktować jako uleganie mechanizmowi kompensacji; przeciwstawianie pozytywnych aktywnych cech dziecka – uszczerbkom/dolegliwościom wieku zaawansowanego. Niektóre korzystne cechy dziecka, których wyzbywa się większość osobników w wieku dojrzałym: wyobraźnia (które jest według A. Ensteina) większa od wiedzy, bystrość/zręczność, szybkość uczenia się, otwartość poznawcza, ciekawość świata/poznawczy optymizm, wiara w swoje szczęście / nadzieja na dobre jutro / łatwa radość życia, przyjazne nastawienie do świata, ufność w Nowe / wobec Nieznanego, zdolność do szybkiej regeneracji sił, szczerość/prostolinijność, uczuciowość, zdolność i skłonność do marzeń, żywiołowość/spontaniczność, skłonność do osobniczego rozwoju, potrzeba wyzwania/doznań, ciało coraz bardziej okazałe/sprawne, kondycja fizyczna coraz lepsza, uroda cielesna w rozkwicie.

Ponadto neogeniczność człowieka – rozważana na poziomie organicznym, a utrzymywana zwykle przez większość osobniczego życia – znakomicie wydłuża ludzką egzystencję; według niektórych badaczy nawet trzykrotnie². Można też uwzględnić duchową naturę dziecięcych, jako oczekiwanych w chrześcijańskich zaświatach: według św. Mateusza „Jeśli się nie odmienicie i nie staniecie jak dzieci, nie wejdziecie do królestwa niebieskiego” (Mt 18, 3).

Obok akceleracji rozwoju w sferze egzystencji biologicznej i coraz większego znaczenia w sferze ekonomii i popkultury, młodzi ludzie dochodzą do znaczenia w obszarach życia społecznego dotąd dla siebie niedostępnych. Mam na myśli prawnie usankcjonowany współudział w rządzeniu państwem, przyznający dzieciom czynne prawa wyborcze. Jeśli jednak w XX wieku pomysły dotyczące przyznania pełni praw obywatelskich niepełnoletnim należały do literackich utopii, pięknych (Janusza Korczaka KRÓL MACIUSZ PIERWSZY) lub mrocznych (Wiliama Gordinga WŁADCA MUCH), to obecnie takie zmiany są poważnie brane pod uwagę przez elity polityczne niektórych państw euro-

2 Źródło: mpancz.webpark.pl/bioteohuman.php, [7.08.2008].

pejskich. W Austrii niedawno prawo wyborcze przyznano szesnastolatkom; w Niemczech planuje się obdarzyć tym przywilejem niepełnoletnich. Gdyby pozwolić dzieciom samodzielnie głosować, w Niemczech przybyłby 14-milionowy elektorat o specyficznych potrzebach, spostrzegający świat odmiennie niż starsze pokolenia. Faktycznie we wspomnianym projekcie przewidziano głosowanie nadal wyłącznie z udziałem dorosłych, w tym w imieniu swoich małoletnich podopiecznych³.

Doniesienia mediów z lat 2007-2008 – na przykładzie news portalu Wirtualna Polska

Dziecko jak/o dorosły

- Pięciolatki w Wielkiej Brytanii zmuszone przez rodziców do walk na ringach. Tajska sztuka walki w wykonaniu dzieci staje się coraz bardziej popularna w Wielkiej Brytanii. Już teraz istnieje 500 klubów, w których trenuje się kickboxing. Trenerzy rekrutują nawet cztero- pięciolatek⁴.

- Małolatki obrażały pracownicę restauracji sieci szybkiej obsługi Taco Bell, co nagrały i umieściły w postaci filmiku w Sieci. Gdy obsługiwała grupę nastolatek, ci rzucili w nią napojem gazowanym i wykrzykiwali pod jej adresem obelgi. Później film z wydarzenia umieścili w serwisie YouTube⁵.

- Dzieci dokonały w czwartek dwóch napadów rabunkowych na Górnym Śląsku. Najmłodszy zatrzymany ma 12 lat, najstarszy to 15-latek – poinformował Janusz Jończyk z biura prasowego śląskiej policji. Na katowickim dworcu kolejowym dwie 14-latki obezwładniły i okradły o 7 rano 27-letniego mężczyznę. Po południu w Bytomiu 12 i 15-latek napadli i okradli 41-letnią kobietę. Jak informuje policja, w całym 2006 roku w województwie śląskim ogółem zatrzymano 6 297 nieletnich – to najwyższa liczba w ciągu ostatnich pięciu lat. W najlepszym pod tym względem, 2003 roku, zatrzymano 5 413 nieletnich. Przeciętnie stanowią oni około 8-9% wszystkich zatrzymanych⁶.

- Małopolskie Kuratorium Oświaty ma raport z przeglądu szkół przez „trójki” (policjant, wizytator kuratorium i przedstawiciel organu prowa-

3 Za: „Rzeczpospolita”, [w:] <http://ksiazki.wp.pl/id,67293,size,1,galeria.html> [25.08.2008]

4 Za: www.wp.pl za „Daily Mail”, [w:] <http://wiadomosci.wp.pl/wiadomosc.html?kat=1356&wid=9877426&rfbawp=1208778675.214&ticaid=15c05#> [21.04.2008].

5 Za: <http://tech.wp.pl/kat,1009785,title,Za-kare-nakreca-klip-do-YouTubea,wid,10041730,wiadomosc.html?ticaid=16116#> [11.06.2008].

6 Cyt. za: (zel) PAP, [19.01.2007].

dzącego szkoły) zarządzanego przez ministra edukacji Romana Giertycha. Według raportu, z odwiedzin w ponad 3,5 tys. małopolskich szkół wynika, że najpoważniejszym problemem w regionie jest przemoc fizyczna między uczniami. „Zaobserwowano bójki, pobicia, wymuszenia, zastraszenia, molestowania, również seksualne. Najgorzej jest w gimnazjach – mówi Józef Rostrowski, małopolski kurator oświaty. Z ponad 2,2 tys. przypadków przemocy w szkołach naszego regionu, ponad 1 300 przypada na same gimnazja. Z 2,5 tys. przypadków przemocy psychicznej między uczniami, na gimnazja przypadło aż... 2 400!”⁷

· Więcej uczniów zażywa narkotyki niż uzależnia się od papierosów – wynika z ostatniego raportu Krajowego Biura do spraw Przeciwdziałania Narkomanii. Brać zaczynają już trzynastolatki – ostrzega „Życie Warszawy”. Po narkotyki w ubiegłym roku sięgnęło 17% chłopców i 18% dziewcząt w wieku piętnastu lat. Co trzeci z nich miał kontakt z marihuaną. 81% zażywających narkotyki miało problem z prawem. Zdaniem specjalistów z KBPN niepokojące jest to, że w ilości zażywanych narkotyków dziewczynki znacznie wyprzedziły chłopców⁸.

· Uczniowie nakręcili drastyczny film pornograficzny. Dwaj uczniowie z Bytowa w Pomorskiem – 14 i 16-latek – mogą usłyszeć zarzuty rozpowszechniania drastycznego filmu pornograficznego z udziałem zwierząt – dowiedział się reporter RMF FM. Takie filmy w swoich telefonach komórkowych miały m.in. cztery dziewczynki w wieku od 9 do 12 lat. Jeden z uczniów podstawówki powiedział, że film nagrał kolega z klasy i umieścił to w Internecie. Radio RMF FM)⁹

Dorośli jak/o dziecko

· Elektroniczna kobieta uszczęśliwi każdego mężczyznę. Według dziennika „Polska”, dwaj konstruktorzy z Japonii i Francji wyprodukowali robota przypominającego ponętą kobietę. Maszyna o imieniu Lisa jest reklamowana jako „kobieta doskonała”, która potrafi nie tylko sprzątać, gotować czy robić masaż, ale także reagować na nastrój swego właściciela”. Jest wierna, inteli-

7 Za: <http://wiadomosci.wp.pl/kat,,statp,UHJ6ZWdssWQgcHJhc3k%3D,wid,9028479,wiadomosc.html,„Gazeta Krakowska” 2007, z 17 lipca.>

8 Za: PAP, z dnia 15.10.2007.

9 Za: [http://wiadomosci.wp.pl/wiadomosc.html?kat=1342&wid=9353470&rfbawp=1194167108.519&ticaid=14c2b# \[4.11.2007\].](http://wiadomosci.wp.pl/wiadomosc.html?kat=1342&wid=9353470&rfbawp=1194167108.519&ticaid=14c2b# [4.11.2007].)

gentna i cię rozumie” – zachwala filmik reklamowy na stronie www.perfect-woman.com należącej do firmy AI Robotics z siedzibą w Japonii¹⁰.

· Dorosły o umyśle jak dziecko – w porównaniu z maszynami, które dorównają nam inteligencją najpóźniej o 2029 roku, według Raya Kurzweila z Amerykańskiej Agencji Inżynierii. Autor tych teorii Ray Kurzweil jest w grupie kilkunastu amerykańskich naukowców odpowiedzialnych za sformułowanie najważniejszych wyzwań technologicznych w USA. Wyzwania te ogłoszono podczas bostońskiego spotkania uczonych z Amerykańskiego Towarzystwa Promowania Nauki¹¹.

· Skonstruowano maszynę do czytania myśli. „Maszyna do czytania myśli, – pisze w najnowszym numerze ukazujący się w Londynie tygodnik „Nature”. Zespół amerykańskich naukowców – wykorzystując skaner podobny do tych, które są stosowane do diagnozowania chorych – skonstruował skomputeryzowany system, który potrafi odczytywać w mózgu obrazy obserwowane w danej chwili przez człowieka. Według Gallianta, za 30 do 50 lat ta technika będzie całkowicie dostępna dla społeczeństwa. „Od nas tylko zależy, jaki zrobimy z niej użytek” – dodał uczony¹².

· Przebieranki, maskarady dużych ludzi. *Cosplay* (z ang. *costume playing* – przebieranie) to znajdujące korzenie w japońskiej kulturze przebieranie się za postacie z *mangi*, *anime* i gier wideo. Popularne głównie w tokijskiej dzielnicy Harajuku. W wielu krajach odbywają się zloty fanów *mangi* z konkursami na *cosplayowe* kostiumy¹³.

· *Dogging*, czyli seks w wielkim mieście. Kochać się z nieznanymi w środку Warszawy? To nie erotyczne fantazje, a nowa moda w stolicy – pisze „Życie Warszawy”. Umawiają się przez Internet, by na oczach przypadkowych przechodniów uprawiać niezobowiązujący seks. Wybierają przede wszystkim parki, skwery i parkingi. Tak, by mogli zobaczyć ich przechodnie. *Dogging* to forma ekshibicjonizmu i zanik życiowej odpowiedzialności – ocenia dla „Życia Warszawy” seksuolog Andrzej Komorowski¹⁴.

· Bandyci, którzy w barwach Legii Warszawa zdemolowali stadion w Wilnie, to w znacznej części „żołnierze” warszawskich gangów: mokotowskiego,

10 http://wiadomosci.wp.pl/kat,83914,wid,10052437,wiadomosc_prasa.html [13.06.2008].

11 Za: Rafał Motriuk, <http://wiadomosci.wp.pl/wiadomosc.html?kat=1356&wid=9666213&rfbawp=1203250193.311&ticaid=15606#> [17.02.2008].

12 Za: kiga, PAP, <http://wiadomosci.wp.pl/wiadomosc.html?kat=1356&wid=9731730&rfbawp=1204846681.177#> [6.03.2008].

13 Polskie forum *cosplayowe*: <http://www.cosplay.glt.pl/>; <http://pl.wikipedia.org/wiki/Cosplay>.

14 Za: PAP, <http://media.wp.pl/kat,9912,wid,9278419,wiadomosc.html?rfbawp=1191940588.384#> [9.10.2007]

zoliborskiego i pruszkowskiego. Jak ustalił „Wprost”, część z nich do ulicznych i stadionowych zadym wyszkolili byli policjanci¹⁵.

Uczeń jak/o nauczyciel/dorosły

· Dziewczyny z agencji. Jak zarobić na wakacjach i na wakacje? Dwie rezydentne 14-letnie uczennice gimnazjum z Warszawy zamieściły swój anons na jednym z portali erotycznych, oferując panom miłe i niekłopotliwe spotkania. Z poznanymi przez Internet mężczyznami spotykały się w centrum miasta, potem jechały do jednego z podwarszawskich lasków¹⁶.

· 14-latką uderzyła nauczycielkę, bo kazała zmyć makijaż. Ze szkoły podstawowej w Lubawie (Warmińsko-Mazurskie) znieważyla szkolną pedagog, która kazała jej iść na lekcję i uderzyła nauczycielkę, która poleciła jej zmyć makijaż. 14-letnia Monika uderzyła nauczycielkę w łazience, gdy ta podawała jej ręcznik, by umyła twarz¹⁷.

· Blisko 300 małych studentów na Uniwersytecie Dziecięcym w Łodzi w wieku od siedmiu do dwunastu lat uczestniczyło w inauguracyjnych zajęciach na Łódzkim Uniwersytecie Dziecięcym. Przed pierwszym wykładem młodzi studenci złożyli ślubowanie i otrzymali legitymacje i indeksy. Na liście najmłodszych studentów są mieszkańcy 43 miejscowości. Pierwszy Uniwersytet Dziecięcy powstał na Uniwersytecie w Tybindze w 2002 roku. Kolejny na Uniwersytecie w Wiedniu w 2003 roku. Obecnie prawie na każdej wyższej uczelni w Niemczech i Austrii jest taka placówka. W Polsce uniwersytety dla dzieci działają od roku 2007 w Krakowie i Warszawie. Politechnika Łódzka jest pierwszą techniczną uczelnią w Polsce, która zaprasza dzieci do zabawy w studiowanie¹⁸.

· Do Sądu Rejonowego w Bolesławcu trafił akt oskarżenia przeciwko 20-latkowi, któremu prokuratura zarzuca publiczne rozpowszechnianie filmu pornograficznego. To uczeń klasy maturalnej Zespołu Szkół Zawodowych i Ogólnokształcących im. mjr Henryka Sucharskiego. Zdaniem prokuratury rozpowszechniał poprzez portal YouTube film, na którym uczennica miałaby upra-

15 Cyt. za: „Wprost”, <http://wiadomosci.wp.pl/wiadomosc.html?kat=1342&wid=9023148&rfbawp=1184438304.348&ticaid=1419c#> [14.07.2007].

16 <http://kobieta.wp.pl/kat,26353,wiad,9090480,wiadomosc.html?P%5Bpage%5D=1&rfbawp=1186488120.287#> [7.08.2007].

17 (ak), za: PAP, <http://wiadomosci.wp.pl/wiadomosc.html?kat=1342&wid=9552683&rfbawp=120054989.175&ticaid=1528e> [11.01.2008].

18 (zel), za: PAP z 1.03.2008.

wiać seks oralny z kolegą. Film kończył się napisem: „Zapraszamy do naszej szkółki”¹⁹.

- Prokuratura Rejonowa w Myszkowie (Śląskie) przygotowała projekt umorzenia jednego z wątków śledztwa w sprawie gwałtów, które trzech wychowankowie domu dziecka w Kłobucku popełniali na młodszych kolegach. Śledczy nie dopatrzyli się karalnych zaniedbań ze strony dyrekcji i personelu placówki. Ofiarami zgwałceń i innych form molestowania seksualnego, które miały miejsce od września 2006 roku, padło łącznie kilkunastu chłopców²⁰.

- Fala tajemniczych samobójstw w Wągrowcu. Przez miasteczko Wągrowiec przetacza się fala tajemniczych samobójstw – donosi „Super Express”. Od marca skutecznie odebrało sobie tam życie 19 osób. To dwa razy więcej niż w całym ubiegłym roku. Wyniki policyjnych śledztw są zastraszające. Ludzie w Wągrowcu popełniają samobójstwa, bo mają problemy finansowe²¹.

- Szokujący prezent dla 11-letnich uczennic. Uczennice piątej klasy wałbrzyskiej podstawówki dostały od kolegów na Dzień Kobiet skarbonki w kształcie penisów. Sprawą prezentów zbulwersowani są nie tylko rodzice. Zaskoczenia nie kryją też nauczyciele i dyrekcja placówki. Tym bardziej, że klasa jest jedną z najlepszych w szkole. „Prezenty dla koleżanek na Dzień Kobiet były pierwszym samodzielnym zakupem chłopców. W przeszłości podarunki kupowali pod nadzorem wychowawczynie” – opowiada Dorota Garula, dyrektor Szkoły Podstawowej nr 37²².

Nauczyciel jak/o uczeń/dziecko

- Donos nauczycielski. Szanowny Panie Ministrze, pragnę złożyć donos na samą siebie. Ucząc w liceum, przekazuję moim uczniom informacje i poglądy o równości osób homoseksualnych pod każdym względem. Staram się prostować stereotypy i krzywdzące poglądy dotyczące tych osób. Na swoje nie/usprawiedliwienie dodam, że zgadzam się też z teorią Karola Darwina, o czym również informuję swoich uczniów. „Giertych to policzek dla polskiej szkoły”. Tak w liście do Romana Giertycha napisała Marzanna Pogorzelska,

19 Za: „Polska Gazeta Wrocławska”, 6 lutego 2008.

20 Za: (zel), PAP, <http://wiadomosci.wp.pl/wiadomosc.html?kat=1342&wid=9176885&rfbawp=1188934131.090#> [4.09.2007].

21 Za: PAP, <http://wiadomosci.wp.pl/wiadomosc.html?kat=9916&wid=9015796&rfbawp=1184221892.203#> [12.07.2007].

22 Za: <http://wiadomosci.wp.pl/wiadomosc.html?kat=1329&wid=8771416&rfbawp=1173868429.254&ticaid=13624#> [14.03.2007].

nauczycielka z Kędzierzyna-Koźła. List wysłała do kancelarii wicepremiera i na portal Gazeta.pl. Beata Łabutin²³.

· Nauczycielka wyleciała za „seks” w Internecie. Brytyjska nauczycielka została zawieszona w obowiązkach w szkole prywatnej po tym, jak uczniowie rozpoznali kobietę w dość odważnej internetowej reklamie. W jednej z trzech części reklamy ubrań roboczych firmy Scruff, Sarah Green, nauczycielka angielskiego „uprawia seks” z mężczyzną. Uczniowie rozpoznali ją w Internecie. Filmik przeznaczony jest tylko dla dorosłych. Można go obejrzeć w serwisie YouTube²⁴.

· Agresywni nauczyciele w szkole. Coraz więcej uczniów spotyka się w szkołach z przemocą nauczycieli – alarmuje „Polska”. Taki wniosek wynika z badań SMG/KRC, przeprowadzonych na zlecenie dziennika. Dziennik „Polska” pisze, że ofiarami przemocy pedagogów padła ponad połowa chłopców w wieku 14-u i 18-u lat, oraz blisko 40% 19-letnich dziewczyn. Zdaniem psychologów, cytowanych przez dziennik, nauczyciele coraz częściej odreagowują swoje frustracje na uczniach. Badanie SMG/KRC przeprowadzono na grupie 22 tysięcy uczniów z prawie 300 szkół²⁵.

· 14-latek chciał się powiesić po seksie z nauczycielką. Zarzuty rozpijanania nieletniego oraz doprowadzania go do obcowania płciowego i zmuszania do innych czynności seksualnych postawiła w piątek Prokuratura Rejonowa w Bytomiu 48-letniej nauczycielce tańca z miejscowej szkoły baletowej. Chłopcy widzieli, jak nastolatek i nauczycielka całowali się. Nastolatek miał też pić z kobietą alkohol. Podejrzana nie przyznaje się do zarzutów. Tłumaczy, że poświęcała chłopcu wiele uwagi, bo uważała go za olbrzymi talent²⁶.

· Rodzice dzieci z przedszkola Bajka na Podolszycach oskarżają opiekunki o przemoc. Dzieci miały być przywiązywane sznurkiem do krzeseł, bite kapciami. Będą przesłuchiwani rodzice, którzy złożyli zawiadomienie, a także rodzice innych dzieci z przedszkola Bajka. Beata Poprawa, dyrektor przedszkola nr 31, tłumaczy, że cała sprawa bardzo ich zaskoczyła i zabolą²⁷.

· Zakaz mówienia „mama” i „tata” w brytyjskich szkołach. Brytyjskie szkoły przeżywają rewolucję. Nauczyciele otrzymali zakaz używania w obecności

23 Za: <http://kobieta.gazeta.pl/wysokie-obcasy/1,53581,4227595.html> [18.06.2007].

24 Cyt. za: (ap), <http://wiadomosci.wp.pl/wiadomosc.html?kat=1356&wid=9575447&rfbawp=1200682866.314&ticaid=1533d#> [18.01.2008].

25 Za: (IAR), <http://wiadomosci.wp.pl/wiadomosc.html?kat=83914&wid=9826124&rfbawp=1207378814.210&ticaid=15a81#> [5.04.2008].

26 Za: <http://wiadomosci.wp.pl/wiadomosc.html?kat=1342&wid=8695417&rfbawp=1169243212.352> [19.01.2007].

27 Za: „Gazeta Wyborcza” rok, dzień???

uczniów słów „mama” i „tata”. Zamiast nich mają obowiązywać „rodzice”. Wszystko po to, by dzieci mogły się nauczyć, że niektórzy ich koledzy mają np. dwie mamy. Nowe wskazówki przedstawił wczoraj brytyjski minister ds. dzieci, szkół i rodziny Ed Balls. Zalecenia ministra dotyczą szkół podstawowych i średnich. W tych pierwszych nauczycielom poradzono m.in., by nie używali wobec chłopców zwrotów typu „bądź mężczyzną” – pisze „Rzeczpospolita”²⁸.

· Głodzili uczniów za złe zachowanie. Za palenie papierosów wychowawcy Środowiskowego Hufca Pracy w Ostródzie zabierali młodzieży jedzenie – alarmuje „Gazeta Wyborcza”. Głodzące dzieci kradły pieniądze, by kupić obiad, albo rezygnowały z dalszej nauki. Rodzice nic o tym nie wiedzieli. Do Środowiskowych Hufców Pracy trafia trudna młodzież. Uczą się w szkole zawodowej, a mieszkają w bursie. Za ich edukację płaci OHP. Hufiec daje też pieniądze na zakup żywności. Taki proceder trwał w Ostródzie przynajmniej od 2005 roku. Przez ten czas, jak wynika z dokumentów, jedzenia za palenie papierosów, głośne zachowanie czy niechodzenie na praktyki było pozbawiających kilkudziesięciu uczniów²⁹.

· Nauczyciele nie mają pojęcia, jak pomóc swoim uczniom. W 14-letnia uczennica gimnazjum w Bochni popełniła samobójstwo, tego samego dnia 12-letnia Sandra z Przeciszowa wyskoczyła z okna szkoły na II piętrze. Nauczyciele nie mają pojęcia, jak pomóc swoim uczniom z zaburzeniami emocjonalnymi i psychicznymi. Co więcej, zdaniem ekspertów, nie są zainteresowani szkoleniami na ten temat – zauważa „Dziennik Polski”. W Polsce statystyczny uczeń, który popełnia samobójstwo ma 12 lat. Właśnie tyle, ile Sandra ze szkoły podstawowej w Przeciszowie. Jak twierdzi Ewa Domagalska-Kurdziel, nauczyciele nie potrafią radzić sobie z tymi problemami. Co więcej, wcale nie chcą zgłębiać tej wiedzy³⁰.

· Nauczycielka za karę chciała obciąć 7-latkowi język. Siedmioletni uczeń szkoły w Mediolanie został poważnie zraniony w język przez nauczycielkę, za to, że przeszkadzał podczas lekcji. Najbardziej przeszkadzał jej siedmioletni syn imigrantów, m.in. dlatego, że wstawał z ławki i temperował ołówek. Kobieta kazała chłopcu wyciągnąć język grożąc, że mu go obetnie. Chłopiec

28 Za: [http://polonia.wp.pl/country,o,wid,9619397,wiadomosc.html?title=Zakaz-m%F3wienia-%22mama%22-i-%22tata%22-w-brytyjskich-szko%B3ach&rfbawp=1202073152.942&ticaid=154bf# \[1.02.2008\]](http://polonia.wp.pl/country,o,wid,9619397,wiadomosc.html?title=Zakaz-m%F3wienia-%22mama%22-i-%22tata%22-w-brytyjskich-szko%B3ach&rfbawp=1202073152.942&ticaid=154bf# [1.02.2008]).

29 Za: (PAP), [http://wiadomosci.wp.pl/wiadomosc.html?kat=8171&wid=9015835&rfbawp=1184221653.597&ticaid=14160# \[12.07.2007\]](http://wiadomosci.wp.pl/wiadomosc.html?kat=8171&wid=9015835&rfbawp=1184221653.597&ticaid=14160# [12.07.2007]).

30 Za: (PAP), z 26.11.2007.

myślał, że to zabawa i pokazał język. Nauczycielka zaś użyła nożyczek. Mediolańska gazeta relacjonuje, że tydzień po tym zdarzeniu chłopiec jest ciągle w szoku: nie śpi, nie chce jeść ani wrócić do szkoły. Nauczycielka twierdzi, że „chciała, aby to była zabawa” i nie wie, jak doszło do wypadku³¹.

· Nauczycielka „opublikowała” nagie zdjęcia w szkole w miejscowości Inke na południu Węgier. Przez pomyłkę umieściła w szkolnej sieci komputerowej swoje zdjęcia w stroju Ewy. Uczniowie natychmiast rozpowszechnili zdjęcia, ściągając je do swych telefonów komórkowych i na prywatne komputery³².

Ile dorosłego w dziecku, ile dziecka w dorosłym? Mity i fakty obecnego świata

Świat przyspieszonego dojrzewania dzieci i równoczesnego dzieciennienia dorosłych (nie tylko tych mocno zaawansowanych wiekowo) można wykazać w obrębie różnych sfer ludzkiej egzystencji. Można wykazać w obrębie tych sfer – pozorne doroslenie (wybiórcze i fasadowe) dzieci, przy równoczesnym braku dorosłości demonstrowanym przez osobników metrykalnie dojrzałych (por. tabela 1).

Ile dziecka we współczesnym polskim gimnazjaliście, ile dorosłego? Mity i fakty świata oświaty

Tradycyjnie podtrzymywana przez oficjeli polskiej oświaty wizja gimnazjalisty jako istoty niedojrzałej niesamodzielnej naiwnej i wymagającej prowadzenia za rękę kłóci się z doniesieniami mediów. Można przyjąć, że część dotychczas istotnych twierdzeń na temat gimnazjalistów traci ważność i nabywa znamion mitów. Podobnie jak tracą walor realistycznych twierdzeń zdania o nauczycielach jako kompetentnych doradcach i przewodnikach wytyczających drogę młodym – słabszym od siebie, bardziej naiwnym i generalnie mniej zorientowanym w niuansach życia (por. tabela 2).

31 Za: (PAP) (sm) Sylwia Wysocka, <http://wiadomosci.wp.pl/wiadomosc.html?kat=1356&wid=8749534&rfbawp=1172582769.236&ticaid=134bf#> [27.02.2007].

32 Za: (reb), (PAP), 5.06.2007.

Tabela 1. Dziecko jak dorosły, oraz dorosły jak dziecko – przykłady transformacji zachodzących w Polsce na przełomie XX/XXI wieku w obrębie głównych sfer ludzkiej egzystencji

Sfery egzystencji	Dziecko – jak dorosły	Dorosły – jak dziecko
Duchowa	<ul style="list-style-type: none"> · Refleksyjna religijność. · Własne formy ekspresji podczas nabożeństw i innych zbiorowych aktywności swoich Kościołów. · Ujawniane potrzeby kontemplacji, medytacji. 	<ul style="list-style-type: none"> · Przesadna egzaltacja w sprawach wiary i swego Kościoła. · Bezrefleksyjne poleganie na autorytetach swej wspólnoty. · Moc wiary w Boga rozmięta na wiarę w różne moce.
Kulturowa	<ul style="list-style-type: none"> · Znaczenie nastolatków jako twórców w dziedzinie rozrywki, mediów, sztuki. · Znaczenie nastolatków jako ważnych klientów popkultury. 	<ul style="list-style-type: none"> · Bezwiedne poddawanie się popkulturze młodych, bez wnikania w jej sens. · W rolach „wyrośniętych” fanów idoli pokolenia swoich dzieci.
Spoleczna	<ul style="list-style-type: none"> · Pozycje „gwiazd” zajmowane przez nastolatków w dziedzinach: rozrywki, mediów, sztuki. · Zarobkowanie przez nastolatków „przebijające” dochody rodziców. 	<ul style="list-style-type: none"> · Dorosli w pełni sił – zadowoleni z zasiłku i statusu bezrobotnych. · Emeryci w sile wieku – w pełni sił – „na jałowym biegu” · Uległość wobec młodych.
Psychiczna	<ul style="list-style-type: none"> · Niski poziom lęku. · Realizm życiowy, adekwatna ocena swoich możliwości i aspiracji. · Potrzeby ryzykownych działań wyrażające się m.in. w ekstremalnych sportach. · Poznawcza otwartość. 	<ul style="list-style-type: none"> · Akcentowanie dziecięcych problemów – jako własnych. · Lękliwość, niepewność. · Uleganie mechanizmom obronnym, pospolita skłonność do działań ochronnych. · Projekcja niespełnionych kiedyś własnych życzeń – na dzieci.
Biologiczna	<ul style="list-style-type: none"> · Wzrost, waga, owłosienie, siła – nastolatkiwie lepsi od swoich o wiele lat starszych opiekunów. · Dojrzewanie seksualne – pełnia możliwości prokreacyjnych poniżej 15 roku życia. · Życie seksualne praktykowane przez rzesze gimnazjalistów. · Zabójca, żołnierz, prostytutka – role rzesz dzieci na świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> · Komercyjne przedsięwzięcia dla dorosłych imitujące dziecinne zabawy – inscenizacje, turnieje, strzelanie farbami itp. · Folgowanie popędowi – przygodny seks normą. · Stosunek do chorych – egoistyczny, akceptujący ich opuszczenie i coraz częściej tolerujący fizyczną eliminację.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 2. Uczeń jak dorosły, a jej/jego nauczyciel jak dziecko – przykłady zmian zachodzących w polskiej oświacie na przełomie XX/XXI wieku w obrębie głównych sfer ludzkiej egzystencji

Sfery egzystencji	Uczeń – jak dorosły	Opiekun szkolny i domowy ucznia – jak dziecko
Duchowa	<ul style="list-style-type: none"> · Próbuje znaleźć swoją drogę życiową – obok szkolnych zaleceń i wbrew nim. · Szuka wyzwań na rzecz sprostania dawnym wiarom. 	<ul style="list-style-type: none"> · Brak mu wiary w dawne wartości. · Wytoczne programu traktuje jako wystarczające szanse daną uczniom na osobisty rozwój.
Kulturowa	<ul style="list-style-type: none"> · Wykazuje się kreatywnością, chęcią ekspresji swojej indywidualności. · Zaznacza swój ekscentryzm. 	<ul style="list-style-type: none"> · Jest bezwolnym konsumentem popkultury oraz odbiorcą państwowej propagandy. · Demonstruje konformizm.
Społeczna	<ul style="list-style-type: none"> · Jest „pozytywnym dewiantem” w wielu sprawach lokalnych, krajowych i globalnych. · Zaznacza swoje zdanie w sprawach innych – i działa. 	<ul style="list-style-type: none"> · Jest bezwolnym wykonawcą zleceń osób zajmujących wyższe pozycje w społeczeństwie. · Często zaznacza zgodność ze zdaniem zwierzchników.
Psychiczna	<ul style="list-style-type: none"> · Ceni sobie swoje indywidualne cechy, w tym swoje słabe strony. · Nie przejmuje się byle uwagą i oceną na swój temat. · Gotów walczyć o swą godność. 	<ul style="list-style-type: none"> · Schematycznie patrzy na siebie i otoczenie, hołduje stereotypom. · Nie zna siebie i nie chce znać. · Przejmuje się zdaniem zwierzchników na swój temat.
Biologiczna	<ul style="list-style-type: none"> · Tyranizuje nauczyciela, korzystając z przewagi fizycznej. · Modnie ubrany, eksponuje swe atuty fizyczne. · Chętnie używa atrybutów atrakcyjności cielesnej, w tym seksualnej. 	<ul style="list-style-type: none"> · Ulega uczniom, daje sobą poniewierać. · Ubrany nieskładnie, niemodnie, nieładnie. Wdziewa stroje i buty planowane dla młodzieży. · Rezygnuje z zaznaczania swej atrakcyjności fizycznej.

Źródło: opracowanie własne

Rozgraniczono za Stefanem Kunowskim pięć sfer ludzkiej egzystencji: biologiczną, psychologiczną, socjologiczną, kulturową i duchową. Ponadto przeciwstawiono sobie następujące bieguny człowieczej egzystencji: pasywna vs aktywna; przedmiotowa vs podmiotowa; reaktywna vs pro/aktywna. W porównaniu z poprzednim pokoleniem, dzisiejsi młodzi wydają się stawać coraz bardziej i coraz powszechniej: podmiotowi, pro/aktywni, silni, agresywni, twórczy i niezależni. Z kolei w porównaniu z minionymi pokoleniami średniego wieku, dzisiejsi dorośli zdają się być coraz częściej: bardziej pasywni, ostrożni, wygodni, wycofani, ustępujący, nastawieni na konsumpcję, wyzbyci twórczej fantazji, oraz generalnie bez oparcia o uniwersalne wartości.

Przyszłość polskiej edukacji – świat dziecienniały dorosłych i wybujałych w dorosłość dzieci?

- Można przypuszczać, że w następnych dziesięcioleciach po stronie dzieci będą przyrastać atrybuty człowieka dorosłego, podczas gdy po stronie ludzi biologicznie dojrzałych – powszechnieć na powrót przywołane cechy dziecka.
- Zapewne w kolejnych latach uczniowie będą otrzymywać coraz większe przywileje, podczas gdy ich opiekunowie będą mieli coraz bardziej ograniczone możliwości manipulowania kombinacjami dotąd zwyczajowo stosowanych kar i nagród. W skrócie, w relacjach nauczycieli z uczniami będzie zmniejszać się pula swobód i przyrastać stan obowiązków, co zazwyczaj skutkowało wyrównywaniem bagażu wzajemnych swobód i ograniczeń.
- W przyszłości skutek nowych prawnych ustanowień uczniowie będą coraz bardziej wciągani w życie państwa i lokalne sprawy, jako statystycznie i politycznie ważny elektorat, co zmieni na ich korzyść relacje „szkolni opiekunowie – podopieczni”.
- Kompetencje informacyjne uczniów, związane z łatwym wyszukiwaniem i eksponowaniem niebanalnego materiału dydaktycznego, będą coraz bardziej dostrzegane i doceniane przez nauczycieli, co zapewni młodym wejście w role asystentów – w dotychczasowe miejsce bezwolnych odbiorców wypreparowanych treści.
- Przy ogólnej obojętności państwa na przeróżne społeczne zachowania społeczne traktowane już nie jako dewiacje (jak to było jeszcze w XX wieku), a prawem dopuszczalne odstępstwa od tradycji, uczniowie będą

- coraz powszechniej imitować naganne (a równocześnie dla siebie atrakcyjne) zachowania swoich przełożonych – nauczycieli, podczas gdy nauczyciele – podchwytywać zachowania swoich młodych podopiecznych.
- Uczniowie będą traktowani przez nauczycieli z większą niż dotąd uprzejmością, jednak nie z powodu uznania ich większych zasług w szkolnej aktywności, a z powodu przypisywania im znacznej siły sprawczej i lęku przed możliwą kontrakcją niezadowolonych podopiecznych.
 - Możliwe, że uzyskiwany coraz lepszy status w państwie i szkolnym środowisku pobudzi młodych (wraz z coraz wyższą oceną swojej wartości) do sublimowania publicznych zachowań, w tym do większej odpowiedzialności za swoje społeczne zachowania, w tym szkolne.
 - Możliwe, iż w przyszłości nauczyciele dysponujący znacznie okrojonym polem opresyjnych (kontrolno-dyscyplinujących) zachowań wobec uczniów, zaczną częściej korzystać z dotąd mniej popularnych form i sposobów, podejmując role doradczo-instruktorskie.
 - Warto także odnotować, iż im szybciej młodzi będą dorośleć, tym szybciej będą stawać się częścią dorosłego świata, podczas gdy ich nauczyciele pielęgnujący w sobie i otoczeniu nimb młodości będą coraz łatwiej przyjmować perspektywę wspólną z podległymi sobie młodymi.
 - Jeśli odnieść się do koncepcji dezintegracji pozytywnej Kazimierza Dąbrowskiego – w części dotyczącej rozwoju instytucji państwowych i organizacji społecznych, można przyjąć, iż obecnie środowisko szkolne pozostaje na poziomie dezintegracji wielopoziomowej – z udziałem wciąż mało licznych elementów refleksyjnych. Zgodnie z tą koncepcją, przy wszystkich dotychczasowych bolączkach polskiej oświaty, można prognozować dalsze dojrzewanie tego środowiska, w dalekiej przyszłości procentujące coraz większą autonomicznością, indywidualnością i moralnością.

Co można zrobić, żeby w obrębie oświaty cywilizować zjawisko dorostania dzieci – przy dzieciennieniu swoich dorosłych opiekunów?

W koniecznym uproszczeniu rzecz traktując, można zaznaczyć kilka zasadniczo różnych możliwych scenariuszy przyszłości szkoły – jako środowiska obejmującego dwa różne ludzkie światy o bardzo zróżnicowanych cechach i związanych z nimi potrzebach, młodych i dojrzałych:

- Fatalizm, pozorna aktywność przy faktycznej bierności. Układanie rozmaitych suplikacji (mów błagalnych) do szeroko pojmowanych instancji nadrzędnych. W imię uzyskania stamtąd pomocy, zaklinanie wszelkich

sił uznanych za wyższe i sprawcze (mogących pomóc i pokarać): nadprzyrodzonych i doczesnych, pozaludzkich i ludzkich. Odwoływanie się do łaski decydentów politycznych i ministerialnych, do dobrej woli przedstawicieli mediów. Argumentacja, że „bez was nic nie znaczymy i nie możemy”. Równocześnie z podobną wiarą i energią – oskarżenia i protesty wymierzone w inne postacie uznane za sprawców niemocy, kłopotów i nieszczęść. W relacjach nauczycieli z uczniami hołdowanie uprzedzeniom, obawom, lękom, niechęci. Niewiara, że można te relacje zmienić na dużo lepsze na stałe.

- Aktywność wybiórcza, cząstkowa. Szukanie remediów – określanie środków pomocnych i obszarów ich występowania, oraz sposobów ich pozyskania i wykorzystania. Doraźne lokalizowanie źródła aktualnego problemu szkolnej placówki, taktyka generalnie pasywnego wyczekiwania od aktualnie występującego problemu – do następnego. Relegowanie ucznia ze szkoły, zmiana wychowawcy, uroczysty apel, porządki czasu wizytacji itp
- Aktywność prawie pełna, natury technicznej. „Biznes plan” wszechstronnie, ale bardzo technicznie ogarniający problem i możliwość mu zaradzenia. Nauczyciele jako personel, uczniowie jako klientela, obie strony z całym właściwym sobie rejestrem zbiorowych właściwości traktowane tyleż zręcznie, co instrumentalnie. Nadrzędna pozycja instytucji.
- Aktywność pełna. Od wartości do biznes planu, od wiar wyższych do planu działań. Szkoła dla ludzi; ich przekonania i wiary priorytetami dla oświatowych decydentów, zarówno w odniesieniu do personelu szkoły, jak uczniów. Szkoła fortecą w dobrym społecznym znaczeniu; tym bardziej „ponad”, im bardziej otoczenie wyzbyte wiar w wyższe uniwersalne wartości i mocniej dotknięte patologiami współczesnej cywilizacji.

Uwagi końcowe – o czym nie mówią teksty Ewangelistów

W jakim stopniu człowieczy świat lat przyszłych – dostatecznie odległych – będzie światem zmanierowanych dzieci oraz dziecienniałych dorosłych? Można pocieszyć się, że apokaliptyczny koniec świata ludzi, przejmująco opisujący kres cywilizacji ludzkiej, nie uwzględnia rzesz niedorośniętych starych i dramatycznie wydorosłych dzieci. Co prawda, można by dopatrzyć się ich między Janowymi „guślarzami, rozpustnikami, bałwochwalcami i każdym, kto kłamstwo kocha i nim żyje”. Z drugiej strony, najwybitniejsi

spośród pisarzy próbujących przejrzeć odległe jutro ludzkości opisują je jako zdzieciniałe, groteskowo ułatwione, pogrążone w niewymyślnych uciechach (dla przykładu, Stanisław Lem w *POWROCIE Z GWIAZD*, oraz Robert Shelley w *PLANECIE ZŁA*).

Zapowiadane na początku XX wieku przez Ellen Key „Stulecie Dziecka” może spełnić się w nadchodzących wiekach alternatywną „Erą Dzieciaka”; ziścić czasem wszechobecnej idei zabawy przyjemnej i niezobowiązującej, realizowanej w bodaj każdej dziedzinie życia, ogarniającej ludzkie rzesze bez względu na różnice biologiczne, geograficzne, ekonomiczne itp. Rzesze opłatanе wynalazkami techniki zapewniającej życie łatwe i miłe, folgującej zmysłom i popędom, za to uwalniającej od myślenia, trudu, ryzyka, zagrożeń i wyzwań. Zubożone o dzieciństwo, młodość i „wiek męski” w Mickiewiczowskim rozumieniu; przedwcześnie i nadmiernie pobudzane do dojrzewania, a następnie fatalnie powstrzymywane w dalszym rozwoju – w kierunku wyżyn człowieczych możliwości. Można zapytać, czy i jaki okres w dziejach ludzkości nastąpi potem?

SUMMARY: *Education in the world of doddering adults and flamboyant in their maturity children*

Accessible on a large scale facts evoke an impression of a tendency that young people of the contemporary world gain attributes of maturity on unprecedented scale, while adults acquire otherwise typically youthful characteristics. The phenomenon seems to be gaining importance if we are to rely on various innovations distributed by media around the globe. Can the phenomenon be traced and examined? This paper describes how much of an adult exists in a contemporary Polish teenager. On the other hand, how much of a child's characteristics can be found in the personalities of adults in Poland. Five spheres of the human existence have been taken into consideration: from biological through psychological, sociological, cultural and to spiritual. Focusing his attention on population of pupils at postsecondary level in Poland, author attempts to examine, how much of a child is still inside those pupils, and what adult characteristics these pupils may already possess. With the same attention their teachers and parents were taken into consideration. Consequently, author attempted to point to traditionally repeated beliefs and truths about pupils and teachers, that by now can be put among the myths. In conclusion, author refers two questions for future once treated as an awful threat, but also as a challenge that needs to be met. Firstly, whether the future of the Polish education will unavoidably become a world of doddering adults and flamboyant in their maturity children? Secondly, what is possible to do in the field of education to civilize the mentioned phenomenon and its processes?